

[kisvárdai.lapok]

XV. évfolyam 6. szám – 2013. június 27., csütörtök

„Hallatlanul izgalmasnak tartom a határon túli színházakat, csomó olyan dolgot tudnak ugyanis, amit a határon belüliek nem. Például máshova teszik a hangsúlyokat.”
Kézdy György
(Oberten János: *Virág doktor, avagy az igazi népszerűség*, Erdélyi Riport, 2007)

Tóth Tünde, Dimény Levente (A sevillai borbély)

[tartalom]

- 2. old.: A szakmai beszélgetésről [reflekt]
- 3. old.: A zentai színház születéséről [párhuzamos történetek – 25 év]
- 4. old.: A sevillai borbély – Várad [fókusz]

- 5. old.: A várad színházról [párhuzamos történetek – 25 év]
- 6. old.: A nyugati világ bajnoka – Szatmár [fókusz]
- 7. old.: Milyen (is) az erdélyi színház? [akcentus]
- 8. old.: Keresztrejtvény + képregény

Gál Ágnes, Némethy Zsuzsa, Egger Géza, Rappert-Vencz Stella (A nyugati világ bajnoka)

[párhuzamos
történetek – 25 év]

A szakmaiságról

Ahány ember, annyi történet. Az enyém természetesen más, mint azoké, akik eddig s ezután emlékeznek a 25 évre. De amikor az ember felidézi a múltat, nem árt a halványuló emlékeket ellenőrizni. Ezt teszem most magam is. Ahhoz, hogy érzékeljük, honnan indultunk, érdemes fellelőzni azt az 1990-es fesztivál szakmai tanácskozását dokumentáló könyvecskét, amely a szakmai beszélgetések idején a pódiumteremben kézbe vehető. Ebben – érthető módon – még nem a szakmáról, hanem a történelmi-politikai helyzetről, sérelmekről és kívánalmakról esett szó. De 1993-ban már az előadásokról is beszéltünk – akkor, mint még sokáig, én voltam a moderátor –, s 1994-től, amikor Horváth Z. Gergely lett a művészeti vezető, kialakult és megszilárdult az a lényegében máig megmaradt szisztéma, hogy minden előadást elemzés követ. A szakmaizásnak az idők során különböző formái alakultak ki. Volt, amikor magyarországi kritikusok alkották a szakmai beszélgetők csapatát, volt, amikor határon túliak, volt, amikor vegyesen, s a kritikusok mellett rendezők és más szakemberek is részt vettek ebben a munkában. Akárcsak 2001 után, amikor Horváth Z. Gergelyt Darvai Nagy Adrienne és Szűcs Kati váltotta, vagy az elmúlt néhány évben, amikor az állandó művészeti tanácsadók helyett évenként mások látták el a feladatot. Minden változást túlélt a szakmai beszélgetések intézménye.

[reflekt]

Egy-két-há, mea maxima stultitia,
avagy dicséret a szidás, de hasznos

– Tessenek szívesek lenni, ebbe a hatósugárba behúzódní – kezdi a sziszüfoszi szakmai körbe terelgetést Szűcs Kati. A kedélyeskedő kérdésre, hogy „Valamit alá kell-e írni?”, jelenléti ívet emleget csak viccesen, nem kerül elő (még) az a bizonyos tegnapi tizenkét pont.

A várakozásokkal ellentétben ma nem egy, nem három, hanem „kettő” előadásról fogunk beszélgetni, először is az utolsóból elsővé avanszált Béres Márta One-Girl Show-ról (azért valami enyhe enerváltság a levegőben előre jelzi, lesz itt még szó a harmadik-elsőről is).

Az első részben **Béres Márta** újabb bizonyítékát szolgáltatja bámulatra méltó **imp-rovizációs készségének**. Bár arra készült, hogy „habzó szájjal fog veszekedni”, gyorsan kiderül, nincs kinek bizonygatnia az igazát, produkciója érvényességét, azt, hogy ez az egylányos-műfaj több mindenre megtanította, mint négy év akadémia. Így aztán rafinált nyasgem-geztusok helyett méltóságteljes szerénységgel fogadja a tegnap éjfélt után még kissé sótlanul passzívkodó szakmai közönség csak árnyalataiban változó, ám egyértelmű elismerését. A kérdésecskére, hogy miért nem került e sokak számára korábbról is ismerős bravúrszám a versenyprogramba, Nánay lakonikusan elismeri:

– Az én hülyeségem.

Az önostorozó gesztus, sokkal szarkasztikusabban, a szakmai beszélgetés második felvonásának egy revelatív pillanatában is ismétlődik majd: amikor a(z első-harmadik) csíki musical köde, a Várszínpad és a Marat/Sade térbeli ellehetetlenülése kerül szóba, illetve a potentátok válogatási elvei, de ezt inkább hagyjuk. A délelőtti igazi tétje a kassai előadás, a (most távol lévő) Hizsnyan Géza által „örületesen problematikusként, ám feltétlenül **megmutatásra érdemes**ként” jellemzett Marat/Sade megvitatása.

Szűcs Kati bevezetője után az átalakulóban, épülőfélben levő kassai társulatról, Nánay veszi át a szót. „Névjegy értékünk” nevezi a Czajlik-rendezést. Stíláris, ritmizálási, dramaturgiai avagy „szövegtrancsírozási” problémákkal ugyan (többen cöcögnek, öö... cacagnak), de fontosnak, ütősnek, érvényesen politizálóknak tartja.

– **Két vad Marat** került volna egymás mellé, ha ez egy fesztivál lenne – hangzik el –, és itt lehetne az Urbán-féle újvidéki előadás. A jelenlevők szíve összehangoltan belesajdul a hiú gondolatba.

Hogy jó választás volt-e nem egy mai szlovákiai szerzőt választani (Oberten János ehhez gratulál) ahhoz, hogy aktuálpolitikáról szóljanak, vagy zavaróan nagy ballaszt a Weiss-szöveg ahhoz, hogy a két „álom egy nem létező valóságról” létrejöhessen, bár „ad egy keretet” (Nánay), nagy és nehéz kérdés, mégis a levegőben marad.

– El tudod képzelni, hogy elhangzik az a két monológ, és annyi a darab? – szegeznek a kérdést retorikaiként Szűcs Katinak.

(– Hááát... – mondaná itt Picur, ha a Pompomban lennénk.)

– Nálunk épp ennyit kell befele menni egy folyosón, hogy ez a két jelenet megszólalhasson – reflektál a politikus színház és helyspecifikum kérdésére a rendező. – Ez kell ahhoz, **hogy rászédjem az embereket arra, hogy mondják el, mit gondolnak.**

Szót ejt még esztétikai kompromisszumokról, a társulat küzdelmeiről, arról, hogy minden igyekezetük ellenére nem lesz politikai mártír belőlük, de ha bár a szakma égbe dicsérte volna őket...

– Mi itt **égbe dicsértünk** benneteket – hangzik nagy bólogatások közepette a válasz. És ez... szinte hihetetlen, de igaz.

jszy

[párhuzamos történetek – 25 év]

Zentán színház születik

25 évvel ezelőtt, 1988-ban én még gyerek voltam egy kis faluban, nyolc kilométerre a magyar határtól. A középiskolát Szabadkán végeztem, majd 1991-ben Újvidékre kerültem a Színművészeti Egyetemre. Itt töltöttem a **szerbiai háborús éveket**. '93-ban már megjelentem Kisvárdán, mivel másod-harmadévesként már játszottunk az Újvidéki Színháznál. Nagy élmény volt a fesztivál, mindenki ott volt egy héti, életre szóló barátságok születtek. De már előtte benne voltam a **Szent Genéziusz Társaságban** '91-től három éven át. A Szent Genéziusz nemzetközi társulatként indult: Vidnyánszky volt Ukrajnából, Romániából nem volt senki, de Felvidékről Fabó Tibor és Bocsárszky Attila, a Vajdaságból meg Faragó Edit, Magyar Attila és én. Az első előadást Vidnyánszky rendezte. A **Mandragorát** Zentán mutattuk be '91-ben, ez volt a vizsgaelőadásom. Utána játszottuk Egerben, Pécsen, Zentán, Kassán és Rozsnyón is. Közben kitört a háború, a működésnek megszűnt az anyagi háttere.

A kisvárdai ismeretségből alakult idáig a dolog, és utána is **Kisvárdán** lehetett találkozni ezekkel a kollégákkal egy-egy hetet. Az volt az igazi, mert amikor két napra megyünk el, gondolom, a pénzhiány miatt, akkor nem tudunk ismerkedni, megnézni egymás előadásait. A Szent Genéziusz Társaság egyszeri alkalomra jött össze. Utána még évekig működött más formában, bejegyzett egyesületként. Hivatásos színészek voltak benne. Utána még évekig készített különböző előadásokat, gyerekeknek és felnőtteknek szólót is. Ezt Faragó Éva és Magyar Attila együtt szervezték, majd Attila vette át a szervezését. Évente egy bemutatót tartottak. Hiánypótló szerepe volt ennek a '90-es években: amikor a színházak nem tudtak tájolni a nagy díszletek és az apparátus miatt, akkor ők beültek egy kombiba, és **járták a Vajdaságot**.

'99-ig Újvidéken voltam színész, '98-ban megszületett a fiam, s így közelebb akartam költözni Zentához, a családomhoz. Szabadkára mentem az ottani Népszínház magyar társulatához, ahol egy évet töltöttem, utána önállóan fuldokló művészé avanszáltam, és **gyerekelőadásokat** játszottam a Vajdaságban és Magyarországon. Évi 150 előadást játszottam és szerveztem, amíg 2007-ben Zentára hívtak a kultúrosztályra. Párhuzamosan az amatőröknek rendeztem Zentán – ott azelőtt is erős amatőr, középiskolás diákszínjátszó csapat működött folyamatosan. Tíz évig dolgoztam a diákokkal. Még most is csinálom ezt. **Zenta egy középiskolás központ**, van öt középiskolája és a vajdasági tiszamenti magyarság központja. Zentán húszezer, de vonzáskörzetében ötvenezer magyar él.

A volt középiskolás színjátszók közül már 15 végzett színész. **Zentai származású színházi ember** különben: Urbán András, Puskás Zoltán, Szorcsik Kriszta, Nagypál Gábor, Mészáros Gábor, Mezei Kinga, Kovács Nemes Andor, Vicei Natália, Gyarmati Kata... Most is vannak az akadémián páran Zentáról, például Virág György.

2008-ban kezdtük megalapozni a **Zentai Magyar Kamaraszínházat** a város kezdeményezésére. 2009-ben kezdtük el a működést. Négy éven át úgy működött a színház, hogy a Művelődési Ház dolgozói háttér munkások voltak, a művészeket vendégművészként kezeltük. A zentai középiskolásokat is pályolgtatjuk, két bemutatót tartottunk velük a színház intézményén belül, kettőt pedig hivatásos színészekkel. Kétezer középiskolás van Zentán, nem lenne jó őket félretenni.

A Zentai Magyar Kamaraszínház idén februártól félig zentai alapítású, félig a Magyar Nemzeti Tanács vette át az alapítási jogokat. A MNT-t az állam hozta létre: minden kisebbségnek van egy nemzeti tanácsa, amelynek a tagjait minden kisebbség maga választja. A tanács anyagilag is támogatja a színházat, bár elsődleges célja az oktatást támogatása. Nekünk azért fontos ez, mert így két lábon állunk, stabilabban működik a színház. A MNT az igazgatói bizottságba javasol tagokat, az igazgatót is ők javasolják, az ötből két ember az övék.

A zentai színházzal nem tájoltunk a tiszamenti községekben, de remélem, ezentúl fogunk. Őszől **saját társulatunk lesz**. Az Újvidéki Akadémia végzős osztálya jön hozzánk, így megszabadulunk az egyeztetések nehéz terhetől. Ez másfajta színházra ad lehetőséget. Három lány és hat fiú lesz a társulatban. Lendületük és fiatalságuk mindenképpen meghatározza majd a színházat – mondjuk, eddig is kortárs darabokkal próbálkoztunk. Élő előadásokat akarunk csinálni, ehhez a szöveggel, akár kortárs, akár klasszikus, dolgozni kell. Olyan rendezőkre van szükségünk, akik pedagógusok és újítók is egyben. Vendégelőadásokat is szeretnénk hívni a régióból – Temesvárról, Újvidékről, Sopronból.

Vukosavljev Iván (nyilatkozta)

Kétségtelen, hogy a kezdeti néhány évben a találkozás ténye volt a legfőbb vonzereje a fesztiválnak, de '94-től Horváth Z. Gergelylyel egyértelműen az volt a célunk, hogy a programból – amennyire csak lehet – kiiktassuk a politikát, és az együttlétet szakmai alapra helyezzük. S e törekvésünk fokozatosan meg is valósult. Ez nem csupán a szervezők érdeme, hiszen az idő előrehaladtával a kisebbségi színházak anyagi-technikai helyzete javult, fiatalokkal töltődtek fel a társulatok, számos együttes munkájában az ideologikum képviselésével szemben, illetve mellett egyre fontosabbá vált a magasabb szintű szakmaiságra való törekvés. E szándék megvalósulását próbálta segíteni Kisvárdán a szakmai beszélgetés, egy-egy résztéma (színházgazdaság, pályázás, szerzői jog, színházi zene, dramaturgia stb.) szakembereinek találkozója vagy a régiók főiskolásainak közös workshopja. Nyilvánvaló, hogy a szakmaiság jegyében ma más problémákról lehetne és kéne beszélni, mint 10 vagy 20 évvel ezelőtt, s nem az okos pestiek tanácsadásaként, hanem a kölcsönös eszmecserék jegyében. Erre azonban egyre kisebb lehetőséget és igényt látok.

NI

[akcentus]

magyaridentitásos
menetrendkibogzó a
facebookon

br: ... az 4:58ra ér váradra, onnan 5:15kor az állomástól a biharkeresztesire megyünk, 5:22re ér oda magyar idő szerint. 6:05 – 6:52 biharkeresztes–püspökladány 7:03 – 9:31 püspök–kiszárda. ez kb. 1000 Ft, csak nemtom pótjegyet kell-e venni, akkor kb. 1200. van magyarigazolványod, ugye?
dk: asszem már nincs. azt nem kellett leadni a magyarállampolgáros dolognál?
br: nemtom, mert én román vagyok csak. akkor neked nemtom mennyi bihartól kiszárdáig, mert azt a magyarigazolvánnyal számoltam. várj, megnézem, van-e más opció. vagy nézd meg te. mert én nem értem ezt a körülményes magyart <http://elvira.mav-start.hu/>
dk: megvan, de mit nézzek? :))
br: hogy ott mit kell kiválasztani a kedvezménynél. vagy neked nincs. :) rossz magyar :)))))
dk: rossz magyar, de te még magyar se. bár igazolványod van róla. hm... körülményes.
br: azt írja, hogy 90%-os mérséklésű menetdíj vagy mi
dk: de most a magyarigazolványról v állampolgárságról beszélsz?
br: :) indentitászavar ruleezeez
dk: nem értem na. már assemindegy milyen magyar vagy?? na mondj egy árajánlatot
br: de ez attól függ, hogy neked hol milyen igazolványod van. Mert te hol nem vagy diák, hol nem vagy magyar :))) szóval hogy milyen kedvezményel számoljak neked?
dk: na, képzeld. magyar vagyok, van igazolványom róla
br: van magyarigazolványod is?
dk: azaz, na :))
br: akkor 90%osok vagyunk mindketten
dk: hát nem százasok azisbiztos :)))))
br: s a koronára van kedvezményed?
dk: nincs. há' gondolkoztam is, hogy hozzá kéne menni valami vasutashoz...

réka, kata

[fókusz]

A túlzás eltúlzása

Szigligeti Színház, Nagyvárad – A sevillei borbély

Mondják, egy kerti törpe giccs, két kerti törpe dupla giccs, száz kerti törpe már **stílus**. Ilyesmi járhatott Zakariás Zalán rendezői elméjében is, amikor A sevillei borbély előadásához stílust választott. Fölsorakoztatott minden színházi borzalmat, ami csak elképzelhető, föltehetőleg abban a reményben, hogy a mennyiség egy ponton minőségbe csap át, sőt, ez a minőség visszajára fordul. Érdemmé, erénnyé válik mindaz, ami normál esetben, normális mennyiségben elviselhetetlen ripacskodásnak számítana.

Pedig a díszlet még gondolati tartalmat sejtet. Csiki Csaba **kulisszafalain** anatómiai ábrák, illetve azok nyomai, részletei láthatók, mintha az előadás komolyan akarná venni a darab születésének korát, mintha mondani akarna valamit a felvilágosodás idejéről, a francia forradalmat megelőző kor szelleméről, mindarról a jövőről is esetleg, amely akkor formálódott. A korai tudományosságról, a racionalizmusról, annak minden eredményével és hasznával, no meg korlátaival és veszedelmes következményeivel.

Kardos M. Róbert, Dimény Levente

akinek egyébként is hülye vénembert kell megformálnia. A többiek mind a szerzői terven fölül idióták.

Ez a szélsőséges bolondozás, nem ritkán gusztustalankodás természetesen hamar **kimerül**. És hamar kiderül az is, hogy semmiféle gondolat, cél, tartalom nincs mögötte. Csak az önjáró, kényszeres szórakoztatási szándék.

Szomorú ez azért is, mert jobb sorsra érdemes színészek követik el mindezt, még ha ez most nem is látszik mindegyikükön. És még szomorúbb azért, mert a néhány éve a megújulás, a felfrissülés, az új út keresésének **ígéretével** működő nagyváradi társulat megbicsaklásáról tudósít. Jó esetben is egy félreértésről. A rendező gondolhatta azt, hogy a paródia paródiájával, a túlzás eltúlzásával, a legócskább eszközök felelevenítésével és sokszorozott használatával újszerű tömegszórakoztató módszert tud teremteni.

Talán ez lehetséges is volna. De **gondolat** nélkül biztosan nem megy.

Zappe László

A játék hamar meggyőz, hogy minderről szó sem lesz. Sevilla utcáin egy középkorú pap leleskedik egy túlkoros és túlsúlyos bakfis után, miközben részeg katonák masíroznak, bukdácsolnak körülötte. Az Almavivát játszó Kardos M. Róbert pillanatok alatt világossá teszi a stílust, mindent **eltúloz**, mosolyt, settenkedést, nyelvöltést. Ez utóbbiban különösen kedvét leli, mutatja, hogy mindig tudja még fokozni. Nagyjából ebben ki is merül az előadás trükkje, egész fegyverzete: az a hiedelem, hogy az ocsmányságra mindig rá lehet erősíteni, mindig rá lehet tenni még egy lapáttal. Dimény Levente Figaróként valamivel árnyaltabban, ötletesebben játssza a ripacst, és Tóth Tünde Rozina-karikatúrája is olykor mintha emberi vonásokat sejtetne. Nem annyira persze, hogy áttörje a rendezői elgondolást. Csatlós Lóránt zöld parókás Don Baziliója is alkalmazkodik az elvárt játékmódhoz. Dobos Imre Bartolo doktora látszik árnyalatnyit visszafogottabbnak, talán mert ő az,

[párhuzamos történetek – 25 év]

A váradi színház meséje

24 éve így harangozták be az évadot: „Szombati Gille Ottó Demetrius Három nemzedék c. színművét állította színpadra, s ez egyben a XIV. pártkongresszust köszöntő előadásunk. Stúdió-előadásban mutatjuk be Iosif Vulcan István vajda c. darabját, és a centenáriumi ünnepek keretében Eminescu-műsorokat”.

24 éve Hajdu Géza lett a **társulatvezető**, 9 év múlva F. Márton Erzsébet, 5 év múltával Meleg Vilmos, 4 évre rá Dimény Levente, 2 éve pedig Szabó K. István.

23 éve tűnt fel az első magyarországi vendégrendező (vajon ki?)

22 évvel ezelőtti repertoár-címek: A néma levente, Haldoklik a király, Tokaji aszú, Mohács, A múltat s jövődőt, Várad, város a szívemnek, A padlás, Helló, én voltam az, anyu!

22 évvel ezelőtt a társulat a Téli zsoltárral vett részt a **kisvárdai fesztiválon**. Szabó József rendező az előadást Tökés Lászlónak ajánlotta.

21 éve „a nagyváradi színház bizonytalanságának fő kérdése: lehet-e színház rendező nélkül?” (nagyváradi napilap).

20 éve A társulat az Ördögölő Józsiás c. előadással a budapesti Nemzeti Színházban vendégszerepelt; A pillangók szabadok című előadást a Coca Cola támogatta.

20 évi díjtermés Kisvárdáról: négy közönségdíj, legjobb női alakítás (Csíky Ibolya), legjobb mellékszereplő (Bányai Irén, Dobos Imre, Dimény Levente), életműdíj (Csíky Ibolya, Halasi Erzsébet); 15 éve Hajdu Géza a fesztivál örökös tagja lett (idén is itt van)

18 éve a Körmagyar c. előadás kisebb botrányt okozott Nagyváradon, **egyházi képviselők** tiltakoztak ellene

A legutóbbi közönségtalálkozón hangzott el egy nézőtől: a rendszerváltás utáni váradi színházból hiányzik 10 év.

15 éve ünnepelték a nagyváradi színház 200. évfordulóját, 13 éve volt 100 éves a színház épülete, 2 éve 111.

14 éve a társulat bécsi vendégszerepléséről hazafelé tartva kitört a busz szélvédője.

11 éve a **műszaki személyzet** egy premier-bulin bemutatta a (sokat játszott) Tábornokok c. előadást.

10 éve a Rokonok c. előadást (r. Bodolay) beválogatták a POSZT-ra.

9 éve mutatták be a Nő hússzor c. előadást, de csak kétszer játszották.

8 éve az ügyelő egy nemlétező zenekart vezényelt a Tom Jonesban, a kisvárdai szakmai megbeszélésen értékelték a zenészek teljesítményét.

7 évvel ezelőtti repertoáron: Molière, Goldoni, Paul Foster, Jean Genet, Németh Ákos, Brian Friel, Zerkovitz Béla.

6 éve nemzeti jelentőségű határon túli intézménynek nyilvánította a nagyváradi színházat Magyarország Miniszterelnöki Hivatala.

6 éve a Gőzben, 3 éve a Hat szereplő szerzőt keres c. előadások játékerét dicsérte a szakma.

5 éve felújítás miatt bezárták a színházat, 4 év után a társulat a Hat szereplő szerzőt keres c. előadást játszotta itt először: „A dráma csak most kezdődik, uram! Az újszerű, a bonyolult!”

5 éve megnyílt a **Moszkva Kávézó**, a színészek egyik törzshelye, 4 éve leváltották a társulatigazgatót; ugyanabban az évben Szabó K. István átutazott Váradon, megállt egy kávéra Dimény Leventével.

3 éve hoztuk létre a színház Facebook-oldalát; a Mauzóleum c. előadásunk plakátja a Lathi Nemzetközi Plakátbiennálé mezőnyébe került.

2 éve megszűnt a Nagyváradi Állami Színház. 2 éve létrejött a Szigligeti Színház (**önálló magyar** intézményként), első (rekord előadás- és nézőszámot elérő) bemutatója a Liliomfi volt.

1 év alatt három fesztivált szervezett a színház (IFESZT, EHTET, Holnap után).

[nálunk – Váradon]

– sok Szöcske (önkéntes) segíti a színházi munkát, hamarosan elkészül a Szöcskék kézikönyve

– lehet kapni egy saját szerkesztésű Szigligeti c. lapot. Egy évadban négy jelenik meg belőle

– van egy Iskola a színházban – színház az iskolában c. program, amelyben 80-100 diák és egyetemista vesz részt, akik színészek vezetésével 8-10 csoportban dolgoznak egy darab jelenetein, majd egybeszerkesztve bemutatják azt a színházban (így született a Csongor és Tünde és az Almok c. előadás)

– több mint 170 lámpa van a színházban

– főpróbahéten mindenkinek jár ebéd, aki részt vesz a próba-folyamatban

– egy éve minden előadást feliratozunk román nyelven

– van folyósó-rádió, de csak a beavatottak hallják

– minden évadnak van mottója

– nincs színházi büfé

Fazakas Márta

[fókusz]

A berbécsgigája

**A nyugati világ bajnoka – Szatmárnémeti Északi Színház
Harag György Társulata**

[tetemrehívás]

Ki ölte meg a nézőt?

A várdai sötét néz'téren halva találtak ma egy nézőt. Hogy a halál oka? Még ismeretlen. Gyilkos unalom, katarzis, szerelem, avagy mi ármány ölte meg őt?

A nyomozás állása, hatodik nap:

A. Fejébe szállt a vér, amikor a majdhogynem hallhatatlan Christy Mahon megfeszítésekor fejen állva volt kénytelen szájról olvasni a szöveget.

B. Tán megvette az isten hidege úton a várszínpad felé, vagy egy kellék-grizzly tépte szét?

C. Hogy ki ölte meg, azt még nem tudni, de hogy a boncolás folyamatban van, azt A sevillai borbély színpadképéből is láthatjuk.

[mimicsoda]

Mi a színpad?

Nincs semmi köze a padhoz, de kicsit azért hasonlít, le lehet rá ülni, fel lehet rá állni, lehet róla kiabálni.

Mi a színész?

Nagyon jó tanuló lehet az iskolában, mert szín ész.

Mi a zsöllye?

Talán a gólya nagyonnagyon rosszul mondva. Vagy a gögörlye rosszul mondva, de az nem tudom, mi.

Mi a páholy?

Azt nem tudom, de nézz meg alulról egy ászkát!

Mi a díszlet?

Hogy a színpadon hátul felállítanak dolgokat, amikkel bármit lehet csinálni, szétverni vagy játszani velük.

Mi a függöny?

Egy ilyen lepedő felakasztva az ablak fölé, de a színpad előtt is van egy ilyen dolog, amire fel lehet akasztani, és akkor a színpad az ablak.

Süni

Érinthetetlen klasszikusunk-e John Millington Synge? Szabad-e Ungvári Tamás után újrarendezni? Készülhet-e belőle átdolgozás? Vagy ilyesmi csak kortársunkkal, Shakespeare-rel engedélyezett? Balogh Attila, a pályája elején tartó, sepsiszentgyörgyi születésű rendező bátorkodott. Dramaturgjával, Benedek Zsolttal új fordítást, és a szatmári színház társulatösszetételéhez illeszkedő adaptációt készített.

Az alaphelyzet változatlan: tartós **hőshiányban** szenved a nyugat-ír populáció, kell már ide valaki, mondjuk egy apagyilkos. Csapos sincs a községi kocsmában, ráadásul a kocsmáros reménybeli veje amolyan lányforma málé – Kányádi Szilárd Shawnja mértékkel adagoltan bigott-debil.

A apagyilkos **Egger Géza** szerepe következetesen felépített. Imbolygó-roskatag, tán befűvezett csövesként áll elénk, hogy aztán engedelmeskedjék a népakaratnak, hagyja kiválasztatni magát. „Szép beszédű nyelve” – a szentírás szekvenciaképletét idéző formulák, parafrázisok – hangsúllyal elválnak a falu népének szóhasználatától. Utóbbi konstruált nyelv, ihletője a csángó, de azzal nem azonos. Tudatos rendezői törekvés, hogy a **népbeszéd** tartalma homályban maradjon; inkább a színpadi mozgulatsorokból legyenek kikövetkeztethetők a szándék- és kedélyváltakozások, semmint a szavak megértése által. A két kultúraszint között Pegeen az egyik híd. A kocsmáros lánya – Sándor Anna – az előadás nyitányaként közönséges altesti impulzusokkal igyekszik völegényét tetteles szerelmi színvallásra készíteni. A férfierejű karatélány aztán, rituális fürdőjével, haja kibontásával madonnaarcot ölt. Beszédét igyekszik a választékos szférához emelni – ez bőséges nyelvi komikumforrás.

A másik híd Özvegy Quinné. **Márkó Eszter** a misztikus oltalmazó – számomra az este legszingazdagabb alakítása. Fehér madárfej-csontváz álarccal, fekete ruhájában lefelől őt pillanatjuk meg: bolyong a sírkövek között az éji temetőben, amelynek közepén a temetőkút látható. A temető a kocma, a temetőkút a söntéspult, „mert itt az élők is olyanok, mintha hóttak lennének”. Az „itt” nem Székelyföld és nem Írország, a megértési zavar nem magyarok és románok, nem írek és angolok között keletkezik, hanem az **apák és fiúk** között. A fiú számára kezdetben érthetetlen a felnőtt szó, majd válik egyre kevésbé zavarossá az idő (a játékidő) múltán, ahogyan az elméje megvilágosodik. Az oltalmazó kísértet természetesen a sírjából visszajáró édesanya. Az Öreg Mahon – Tóth Páll Miklós – a fiának az anyja helyett anyja: brutális barom, de már nem igazi szörnyeteg, mint amilyen az ő apja volt. A gyerek pedig egy lefogott berbécsgigája (kos) nyakát sem meri (nincs szíve) elvágni. Ez a gyermeki főbűne, hogy lelket tulajdonít az állatnak – ide hitványodott (férfiatlanodott) a mai korosztály. Mintha Peer Gyntöt játszanának Aasepapával.

Balogh Attila az **intellektuel-nemzedéke** férfi életélményét fogalmazza meg. Tapasztalatgyűjtés vár rá a pályáján, ugyanakkor szituációérzékenysége, színészvezetése láttán nem gondolom tévedésnek, hogy 2012-ben a **legjobb kezdő** rendezé-sért járó díjra jelölje a Román Színházi Szövetség (UNITER) a Trakhiszi nők című Szophoklész-tragédia sepsiszentgyörgyi színpadra állításáért. Fogunk még hallani felőle.

Balogh Tibor

[akcentus]

Nézni a különbséget

Az elmúlt pár évben sok magyarországi és erdélyi előadást láttam. Egyre izgalmasabb lett számomra a saját kontextusa felől nézni színházat, a **különbségek** felől olvasni a színházi nyelveket. Érdekel, hogy egy-egy fogalom alatt mit értünk itt és ott, mi a háttere, alapja a definíciós különbségeknek.

Például izgat az **artikuláció** kérdése (hogyan jelent ez a színházi nyelvben, a színészi játékban). Az erdélyi (magyar) színházi kultúra nagyjából teljesen közhely. Nem volt színházi avantgárdja. Neoavantgárdja sem. A kísérleti színházi törekvések mind intézményen belül kaptak (szűk) helyet. Azzal egyidőben, hogy Budapesten Halász Péterék csináltak lakásszínházat, s ez csak egy példa más egyetemi-amatőr-független formációk munkája mellett, Kolozsváron Harag György rendezett. Az erdélyi színházban a prózai irányultság a domináns, a magyarországi színházban például erős a táncszínházi műfaj, és jól működnek műfaji keveredések, az alkotói átdolgozások. Erdélyben, bár a színházi formanyelv Temesvártól Szentgyörgyig igencsak más, a színházról

mint

jelenségről

való

elgondolás nagyjából ugyanaz – gondolati, építészeti, szervezeti értelemben egyaránt.

Azt hiszem, a **színészi játékban**

ez úgy

csapódik le, hogy az erdélyi színész (lehet majd büntetni a kifejezésért) jobban bíz az artikulációban: a szerep, a hangsúlyok, a mondatok, a jelenlét megformáltságában. A színpadi deszkán áll akkor is, amikor a betonon, és ezt a deszkát (konvenciót) mindenki jól ismeri. A **civilhez közeli** játékmód, az önreprezentáció mint esztétikai eljárás kevésbé használatos – ha megjelenik (mint például a szentgyörgyi **Az imposztorban**), akkor is erősebben, szerep- és színházszerűbben formált. (Egyébként a temesvári **Békeidő** épp ebből a szempontból izgalmas kísérlet.)

Az **artikulációban bízni**: nem minősítés. Nem jót jelent, vagy rosszat. Pusztán annyit, hogy ez az alkotói viszony működik, és sok nézői élményem van arról, hogy a megformáltság határaiból származó feszültséget hogyan fordítják át a színészek tiszta energiává. Ez alatt azt értem, amikor a szerep nem ruha, amin észre lehet venni az ügyes, vagy éppen durva kezű szabó munkáját és az anyag származását, hanem ráolvad a testre és együtt él vele.

Erdélyben mindig jól lehet látni, **hol kezdődik** a színház. Akkor is, ha nincs függöny, nem igazít el az ültető, nincs határt jelző apparátus. Mivel a színházi kultúrában hangsúlyosan a formán belül és azon keresztül fogalmazódik meg a színház és valóság közti viszony. Máshol vannak a kérdések. (Amikor vannak.)

Varga Anikó

[kikicsoda]

Biró Réka – csiki létére Kolozsváron él és jelenleg drámaírást tanul Vásárhelyen. kis.lap.-szolga és kóros fesztiváljáró/fesztiválíró.

Fazakas Márta – filozófiát tanult és a váradi színháznál kötött ki. Az elmúlt években kis.lap.-ozott, idén igazoltan hiányzik. Hiányzik.

Nánay István – lelkesítő színházi könyvek szerzője. Mindenki mentora. Pedig mindig övé a lesújtó szó.

Zappe László – alapvetően színikritikus, leginkább a Népszabadságba ír. És irigyeljük, mert mindezt könnyedén és gyorsan teszi.

Révész Rebeka – a kisvárdai színházban nőtt fel. Itthon fázekasságot tanult, fotózni Pesten. Most félig itt, félig Eger környékén lakik a vőlegényével. Feszt-fotózik.

Major Evelin – molekuláris biológiát tanul, rokoni alapon lett belerángatva a fesztiválba, Rebeka unokatesója. Ő is KÉPtelenedik a fesztiválon.

Balogh Tibor – nem balos s nem is balog színházi szakíró. „Szabad ötleteket vermelek!” – fogalmazza össze magát.

Varga Anikó – szeret filózni azon, amit lát. Újabban inkább szóban, mint írásban. Régen: nagy lelkesedéssel nézett rossz színházat is. Ma: néz rossz színházat is.

Süni – tuskétlen természetű, ismeretlen kolozsvári kisdíák.

Jankó Szép Yvette – fordít, főleg drámát és mesét. A finn színházban és Kolozsváron van otthon. Ja, és ott, ahol Süni.

Urr Géza – azaz G.za nappal alszik, éjszaka vadászik. Mint Vuk. Konkrétan: tördeli a kis.lap.-ot.

Both László – keresztretjvényeket farag Csíkszeredában.

Jussi „Juba” Tuomola – Viviről, az emancipált, enyhén kultúrsznob nőről és párjáról, a szó szoros értelmében disznó férfi Wagnerrel szóló „párkapcsolati képregénysorozatának” szereplői afféle fikcionális celebritásokká váltak Finnországban. Színdarabban is szerepeltek!

[mai.program]

11.00 Szakmai beszélgetés
Művészetek Háza,
Pódiumterem

19.00 II. Rákóczi Ferenc élete
Sziget Színház,
Szigetszentmiklós
Művészetek Háza, Park

20.00 Arany-légy
Figura Stúdió Színház,
Gyergyószentmiklós
Művészetek Háza,
Színházterem

21.00 Magna Cum Laude koncert
Főtéri színpad

22.30 Cím nélküli előadás
Váróterem Projekt,
Kolozsvár
II. Rákóczi Ferenc
Szakiskola műhelye

Kedves olvasók! Keresztretje-
vényfejtéssel nyári színházi
belépőt lehet nyerni. Részle-
tek a következő lapszámban!

**[kisvárdai.
lapok]**

a Magyar Színházak XXV.
Kisvárdai Fesztiváljának
napilapja

Felelős szerkesztő:
Zsigmond Andrea
Szerkesztők:

**Bíró Réka, Demeter Kata,
Jankó Szép Yvette,
Varga Anikó**

Fotók: **Révész Rebeka,
Major Evelin**
Nyomdai előkészítés:
Urr Géza

Nyomdai kivitelezés:
Gprint Iroda

Felelős kiadó: **Nyakó Béla**
ISSN 1587-8325
www.kisvarda.szin haz.hu

Farsangi szereplő	Horvát kikötőváros	Versemszakasz	Magóg társa Adynál!	Nagylak része!	Görög betű	Kelet, röviden	...-ve	Élítés beceneve	Kelet-Flandria székhelyén lakik
1									T
Méltóság, megfontoló						Kocka, latinul Tisza ...; írónő			
Dózsis, porció				Tricium, kálium Vízben tisztít			Férfi fehérenemű ... Ráby (Jókai)		
Nem kér hiába			Vulkán-tölcsér Dúdoló szócse					Tantái Nehéz munkát végeztet	
Vagy, angolul		Patás versenyállat Árut autóra pakol			Kínai folyó Zárt, röviden				
Rövid kötőszó	Ruhát az ő méretére vágó Luxemburg								Ugyan, dehogyan! Hűst bevagdál
... Manche; Franciaország és Anglia között	tengerszoros		Rakodszay Pál A színészet rendszere című, 1884-es könyvéből idézi Bartha Katalin Ágnes: „Fontos kitétele a párhuzamosság kerülése, mivel művésziellen, ha ...”				Kétszer, latinul		
Hétfő, röviden	Kilo-, röviden Kerítést mázól		<i>A folytatást a fősorok rejtik.</i>				Becézett Orbán		
... marsi; Lódulj!			<i>(In Bartha Katalin Ágnes: „képes” nyelve. E. Kovács Gyula alakításainak korabeli leírásai. Székelyföld, 2005. november)</i>				Cédé-márka		
Svéd, spanyol és német autójelzés							... Ridge; USA város Tojás, németül		
Indítékkal kapcsolatos			Női becenév	Latin előtag: kettős	Az oxigén és a tellúr vegyjele	Burgonyafajta Oxidréteg izzó acélon			
Kosár tartalmát a fainak őríti								Liter, röviden Deutérium	
Néma Lina!		Szokás szerint Tallinn határai!					Jószívű igéje ... Petin; bolgár író		... Alda; filmszínész
Kerek betű	Mérnöki vonalzó Szerv a koponyában			Mökös (régies) Arany, tricium				Határozott névelő Kaluga folyója	
Szörványos női név					Innen máshová Tömb széléit!			Bodri lakja Csendes rév!	
Egyből kettő!		Vizelőhely X, Y, ...				Iskolai füzet Kérdőszócse			

Erdélyben az irodalmi folyóiratok elvéve színházzal is foglalkoznak. Egy ilyen tanulmányból választottuk a fenti idézetet. Ezeket a szétszórtan megjelenő színházi szövegeket megpróbáltuk egy helyre összegyűjteni: www.teatroblog.wordpress.com/Gyujtemenyek.

A Magyar Színházak
XXV. Kisvárdai
Fesztiváljának támogatói:

